

УДК 323.2:351.858(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-9385/2025-6-7>

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Любчук Валентина Василівна,

кандидат соціологічних наук,

доцент кафедри політології та публічного управління

Волинського національного університету імені Лесі Українки

ORCID ID: 0000-0001-7135-711X

Опейда Людмила Миколаївна,

кандидат філософських наук,

доцент кафедри політології та публічного управління

Волинського національного університету імені Лесі Українки

ORCID ID: 0000-0003-3914-5250

У статті аналізується конструкт національної стійкості як складового елемента національної безпеки України. Розглядаються поняття «національна стійкість», «стійкість» та «соціальна стійкість». Для підтримання ефективної системи національної стійкості необхідно дотримуватися таких критеріїв, як надійність, надлишковість/резервування, адаптивність, реагування, відновлення. Важливим чинником системи національної стійкості є взаємодія зовнішнього та внутрішнього середовища. Під внутрішнім середовищем розуміємо діяльність органів влади та інституцій громадянського суспільства в Україні, а зовнішнє середовище становлять впливи інших держав-партнерів та європейських і світових організацій. Для послідовного втілення у життя конструкту національної стійкості в Україні створено Концепцію системи національної стійкості, у якій передбачено правові механізми реалізації національної стійкості на різних рівнях – від держави до територіальних громад, а також співпраця з НАТО. У Концепції зазначено, які саме органи державної влади та органи місцевого самоврядування мають виконувати заходи, пов'язані з національною стійкістю. Сприйняття національної стійкості, упровадження її складників представлено крізь призму соціологічних досліджень різних соціологічних організацій. Зокрема, ідею створення Уряду національної єдності підтримало майже 50% опитаних. Довіра до основних державних структур та важливих політичних діячів, що сприяють національній стійкості, теж досить висока, зокрема підтримка ЗСУ на рівні 94%, Президента України – 65%, Головнокомандувача О. Сирського – 55%. У цілому національна стійкість є важливим складником національної безпеки, оскільки її ефективне формування на різних рівнях забезпечує оптимальне реагування на виклики та загрози як усередині країни, так і поза її межами.

Ключові слова: безпека, національна безпека, національна стійкість, соціальна стійкість.

Liubchuk V. V., Opeida L. M. Socio-political aspects of national resilience as a component of national security

The article articulates the concept of national stability as a component of Ukraine's national security. The concepts of «national sustainability», «resilience» and «social sustainability» are considered. To maintain an effective national resilience system, it is necessary to adhere to such criteria as: reliability, redundancy/redundancy, adaptability, responsiveness, recovery. Important factors of the national resilience system are the interaction of the external and internal environment. The internal environment refers to the activities of government bodies and civil society institutions in Ukraine, while the external environment includes the influences of other partner states and European and world organizations. For the consistent implementation of the construct of national resilience in Ukraine, the Concept of the National Resilience System has been created, which provides for legal mechanisms for the implementation of national resilience at various levels: from the state to territorial communities, as well as cooperation with NATO. The Concept specifies which state authorities and local governments should implement measures related to national resilience. The perception of national resilience and the implementation of its

components are presented through the prism of sociological research by various sociological organizations. In particular, the idea of creating a Government of National Unity was supported by almost 50% of respondents. Trust in the main state structures and important political figures who contribute to national stability is also quite high, in particular, support for the Armed Forces of Ukraine is at the level of 94%, the President of Ukraine is 65%, and Commander-in-Chief O. Syrskyi is 55%. In general, national resilience is an important component of national security, as its effective formation at various levels ensures an optimal response to challenges and threats both within the country and beyond its borders.

Key words: security, national security, national resilience, social resilience.

Актуальність дослідження. Україна стоїть перед викликами, пов'язаними з війною та її наслідками. Попри отримання незалежності у 1991 р., боротьба за неї усе ще триває. Підтвердженням цьому є російсько-українська війна. З огляду на це, у наукових колах актуалізувалися напрями досліджень, що присвячені безпеці, національній безпеці, а також концепту національної стійкості. Це зумовлено, на нашу думку, пошуком тієї константи, що, з одного боку, зможе об'єднати суспільство та зробити його сильнішим перед загрозами як особистої безпеки, так і безпеки державної, а з іншого боку, національна стійкість доповнить концепцію сталого розвитку у конкретному випадку з Україною.

Мета статті – охарактеризувати соціально-політичні аспекти національної стійкості як складової частини національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукових публікацій, присвячених темі національної стійкості, показав її міждисциплінарний характер та акцентування уваги на тих характеристиках національної стійкості, що є предметом дослідження тієї чи іншої науки. Актуалізація концепту національної стійкості саме в контексті національної безпеки та політичного поля, на нашу думку, було викликано насамперед анексією Криму, війною на Донбасі, зрештою, повномасштабним вторгненням РФ на територію України. Низка вчених присвятила свої наукові розвідки дослідженню різноманітних аспектів національної стійкості. Зокрема, С.І. Пирожков, Є.В. Божок та Н.В. Хамітов розглядають внутрішні та зовнішні виміри національної резильєнтності [1]; О.О. Резніковою запропоновано міждисциплінарну теоретичну основу для

розбудови системи забезпечення національної стійкості в Україні [2]; І.В. Лещух аналізуються національна резильєнтність країн та регіонів в умовах нестабільності, правові аспекти національної стійкості та зарубіжний досвід і пріоритети національної стійкості у контексті відновлення територіальної цілісності України [3]; національна стійкість у контексті війни та повоєнного відновлення України (Н.М. Хома) [4]; дослідження національної стійкості у безпековому контексті спостерігаємо у М.С. Назарова [5] та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж розглянемо політичні аспекти національної стійкості, звернемося до дефініції цього поняття. Указом Президента України від 27 вересня 2021 р. № 479/2021 затверджено Концепцію забезпечення національної системи стійкості, згідно з якою національна стійкість розглядається як «здатність держави і суспільства ефективно протистояти загрозам будь-якого походження і характеру, адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати стає функціонування, швидко відновлюватися до бажаної рівноваги після кризових ситуацій» [6]. Згідно з визначенням, концепт поєднує у собі передусім політичні та психологічні аспекти національної стійкості, оскільки передбачає можливості протистояти загрозам будь-якого характеру (на час затвердження Концепції актуальною була загроза COVID-19, що з часом показало не лише медичні наслідки, а й соціально-психологічні, економічні, демографічні та ін.) та вмінню адаптуватися до змін і навіть швидко відновлюватися від наслідків таких загроз. Погоджуємося з С.І. Пирожковим, Є.В. Божок та Н.В. Хамітовим, що ефективна стій-

кість (резильєнтність) як успішна відповідь на внутрішні та зовнішні виклики означає передусім випередження цих загроз [1, с. 76]. У випадку з пандемією цього не відбулося, тому спостерігаємо невтішні наслідки. Щодо війни в Україні, зокрема активної її фази з лютого 2022 р., теж відзначимо відсутність випередження: це стосується як готовності технічної, військової, так і психологічної, як із боку суспільства, так і готовності відповідати на виклики загроз ЗСУ. Населення теж виявилось непередбаченим до розвитку таких подій та їхніх наслідків, що вже сьогодні, у 2025 р., свідчить про катастрофічні наслідки на всіх рівнях, у всіх регіонах та в усіх сферах життєдіяльності.

Перш за все національну стійкість варто розглядати як певну суб'єктність, відчуття значимості держави на міжнародній арені, таким чином, на думку Є. Головахи, подолана безсуб'єктність [7]. Т.М. Кияк пропонує вживати термін «військово-політична резильєнтність», яка, на його думку, відображає реальний стан речей в Україні [8, с. 423]. У цьому контексті чіткіше робиться акцент саме на воєнній ситуації у країні та ролі України як суб'єкта політики і значення воєнних структур, таких як ЗСУ, у подоланні загрози війни та її наслідків. Якоюсь мірою про національну стійкість українців свідчить їхня згуртованість. За результатами соціологічного дослідження, проведеного Соціологічною групою «Рейтинг», абсолютна більшість українців пишається, що вони є громадянами України (84% усередині країни та 78% за кордоном), емоційну прив'язаність до України відчувають близько 87% опитаних в Україні та 76% за кордоном [9].

Якщо акцентувати увагу на стійкості держави, то це складний та комплексний процес. Уміння забезпечити безпеку громадян, швидко та якісно реагувати на загрози та долати їхні наслідки під силу не кожній державі. Щоб сформувати національну стійкість, необхідно, на думку експертів, урахувувати низку таких критеріїв, як надійність, надлишковість/резервування, адаптивність, реагування, відновлення [10].

Для формування ефективної системи національної стійкості потрібно враховувати й інші аспекти, зокрема внутрішнє та зовнішнє середовище. Під внутрішнім середовищем будемо розуміти діяльність органів влади на різних рівнях та інституцій громадянського суспільства. Щодо зовнішнього середовища, то враховуватимемо як вплив інших держав, перш за все сусідів, так і європейських та світових організацій. Так чи інакше, виникає низка політико-соціальних та правових аспектів проблеми національної стійкості. Згідно із соціологічним опитуванням, проведеним Міжнародним республіканським інститутом у липні 2025 р., особливу прихильність українців мають ЗСУ (94%), діяльність Президента В. Зеленського (65%), Головнокомандувача ЗСУ О. Сирського (55%) та міністра закордонних справ А. Сибіги (52%). Щодо закордонних інституцій, то більшість громадян України продовжує підтримувати вступ країни до ЄС – 75% та НАТО – 70% [11]. Це ще раз підкреслює, що Україна прагне до побудови ефективних партнерських відносин з іншими країнами та структурами. Саме їхній вплив визначатиме майбутній розвиток країни, зокрема у повоєнний період.

Деякі автори протиставляють національну стійкість та національну резильєнтність. Перша містить у собі оборонну здатність, економічну стабільність, соціальну єдність суспільства, злагоджену роботу уряду та інших інституцій, а також ефективну роботу об'єктів критичної інфраструктури [12, с. 142]; друга містить адаптивність, стійке відновлення, інноваційність та розвиток соціального капіталу. Власне, національна стійкість, з огляду на перелічене, конкретизує ті напрями, на які має бути звернена увага. Погоджуємося з тим, що зазначені позиції національної стійкості пов'язані між собою таким чином, що необхідний комплексний підхід до реалізації різноманітних заходів щодо оборони чи економічної стабільності або безперебійної роботи критичної інфраструктури в умовах постійних обстрілів території. Останнє

підтверджують і результати соціологічного дослідження, проведеного Rating Group у вересні 2024 р. Указана організація цікавилася думкою українців щодо їхнього європейського майбутнього. Згідно з отриманими результатами дослідження, респонденти відзначають важливість охорони довкілля (96%), необхідність відновлення природи у повоєнний період (98%), згодні брати участь у захисті довкілля (75%), що може бути у проявах конкретних екологічних ініціатив, таких як висаджування рослин, допомога тваринам, прибирання сміття у зелених зонах [13].

В умовах війни важливо враховувати різні аспекти національної стійкості. Зазначені вище результати дослідження акцентують увагу на повоєнних прагненнях для відновлення галузей, територій, проте саме дії державної влади можуть суттєво вплинути на впровадження принципів національної стійкості, на проведення конкретних заходів з урахуванням ризиків, особливо на територіях, де йдуть активні бойові дії. У Концепції забезпечення національної системи стійкості, зокрема, зазначено, як будуть розв'язуватися проблеми впровадження системи національної стійкості. Передусім це стосується правових механізмів через розроблення та прийняття відповідних законопроектів. Окрім цього, необхідне урахування різних підходів на рівні суспільства та держави та на рівні територіальних громад. На державному рівні цим мають займатися Рада національної безпеки і оборони України, національний координатор із питань співробітництва України з НАТО у сфері національної стійкості, урядовий координаційний орган забезпечення національної стійкості, органи державної влади (чітко не визначені які, але ті, які матимуть такі компетенції), а також мережа аналітично-експертних наукових та навчально-методичних центрів розвитку стійкості. На регіональному та місцевому рівнях вирішенню проблем з упровадження національної стійкості зобов'язані займатися місцеві державні адміністрації, постійні структури міжвідомчої взаємодії з питань забезпечення

безпеки і стійкості регіонів та територіальних громад, територіальні підрозділи органів державної влади, а також підприємства, установи, громадяни або об'єднання громадян [14].

Стійкість регіонів також є складовою частиною національної стійкості, оскільки передбачає аналіз потенційних загроз для окремих територій та можливостей їх урахування у політиці регіонів. Безумовно, основна загроза сьогодні – це військова агресія РФ, проте для попередження інших загроз та врахування їхніх наслідків необхідно сформулювати низку завдань, які б забезпечили стійкість регіонів. На думку М.С. Назарова та А.О. Лимонько, такі завдання повинні формуватися навколо цілей, що пов'язані зі зміною мислення (не лише на рівні держави, а й на рівні регіонів), моделі ефективного управління, яка має базуватися на взаємодії з місцевими органами управління, згуртованості – як міжвідомчій, так і ефективній взаємодії із населенням, спільних можливостях регіонів та їх взаємодії, удосконаленні планування – узгодженні безпекових документів із документами соціально-економічного розвитку, формуванні культури безпеки, зокрема щодо ефективного громадського контролю за використанням ресурсів у громадах [15, с. 80].

Якщо на рівні індивідів стійкість розглядається як протистояння стресовим ситуаціям, то на рівні громади також розрізняють соціальну стійкість, що означає «здатність спільноти передбачати ризик, обмежувати вплив і швидко відновлюватися шляхом виживання, адаптації, еволюції та зростання в умовах бурхливих змін» [16, с. 35]. У цьому разі соціальна стійкість набуває особливої актуальності у післявоєнний час і стосується громади та певних соціальних груп, які вже у воєнний час зазнали змін, до яких змушені адаптовуватися. Передусім це люди похилого віку, безробітні, внутрішньо переміщені особи.

Упродовж 19–28 вересня 2025 р. Київським міжнародним інститутом соціології проведено всеукраїнське опитування громадської думки щодо ідеї створення

в Україні Уряду національної єдності. Власне, таке дослідження теж може показати, як може національна стійкість відображатися у владних структурах. Результати опитування показали, що у цілому українці прихильно ставляться до такої ініціативи. Перш за все такий уряд має бути створений на основі об'єднання усіх патріотичних сил як у парламенті, так і поза ним. Позитивно ставиться до широкого об'єднання патріотичних сил майже половина опитаних (49%), нетривалу позицію продемонструвало майже 40%, висловилися негативно 8% респондентів, і лише 4% не змогли визначитися.

Якщо розглянути ідею створення Уряду національної єдності в розрізі регіональних експектацій, то найбільшій підтримки вона мала на Заході країни – майже 60%, на другому місці Південь та Центр – майже половині опитаних ця ідея виявилася привабливою – 47% та 46% відповідно. Водночас на Сході ідею підтримали 41% респондентів. Проте третина на Заході та дещо більше 40% опитаних на Сході, Півдні та Півночі зайняли нейтральну позицію. Цікаво, що і серед прихильників Президента В. Зеленського, і серед тих, хто йому не довіряє, ставлення до ідеї створення Уряду національної єдності досить прихильне – 51% та 53% відповідно. Власне, такі результати вказують на необхідність об'єднання українців задля спільного вирішення нагальних державних справ не лише на рівні громадян, а й на рівні керівництва країни. Пошук негативних персонажів та акцент на корупційні складники необхідно вирішувати у межах правового поля, а об'єднання патріотичних сил і формування національної стійкості є можли-

вим і таким шляхом, як створення Уряду національної єдності [17].

Об'єднання країни та створення стійкості всередині її є потужним поштовхом до перемоги, проте підтримка партнерів є також надзвичайно важливою. Тривалість війни понад три роки накладає відбиток на стратегію розвитку країни у теперішньому та майбутньому. Попри активний спротив та мобілізацію населення, не лише військову та політичну, а й моральну та психологічну, стає зрозуміло, що без підтримки партнерів буде складно як подолати ворога і захистити країну, так і в майбутньому її відбудувати. Як показують ЗМІ, бути стійкими українцям найбільше допомагають Німеччина, США, Польща, країни Балтії, Чехія та Словаччина, Великобританія та інші країни. Щодо змісту допомоги, то це військова, фінансова та гуманітарна. Також важливою є й політична підтримка. Саме так формується національна стійкість усередині держави та за її межами, оскільки значну підтримку надають низка європейських держав і тим українцям, що перебувають тимчасово на їхніх територіях [18].

Висновки. Отже, національну стійкість необхідно формувати та досліджувати на різних рівнях, як держави, так і громади та особистості. Національна стійкість – це комплексне поняття, оскільки передбачає безпекові моменти та врахування ризиків, успішне подолання та в цілому оптимальне вирішення проблем економічного, екологічного, культурного, політичного та соціального характеру. Безумовно, національна стійкість у воєнний та повоєнний часи відрізнятиметься, але спільним є оптимальний розвиток суспільства та держави і безпека на всіх рівнях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пирожков С.І., Божок Є.В., Хамітов Н.В. Національна стійкість (резильєнтність) країни: стратегія і тактика випередження гібридних загроз. *Вісник НАН України*. 2021. № 8. С. 74–82.
2. Резнікова О.О. Формування стійкості держави: висновки для України. *Вісник Львівського університету. Серія «Філософсько-політологічні студії»*. 2018. Вип. 20. С. 193–199.
3. Лещух І.В. Еволюція теоретичних підходів до дослідження соціально-економічної резильєнтності країни та регіонів в умовах нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61.

4. Хома Н.М. Національна стійкість: зміст та стратегія забезпечення в умовах війни та повоєнного відновлення. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія «Історія. Політологія»*. 2024. Вип. 38. С. 119–128.
5. Назаров М.С. Національна стійкість України: від концептуальних засад до практичної реалізації. *Політикус*. 2020. № 2. С. 64–70.
6. Указ Президента України про № 478/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4792021-40181>
7. Виступ директора Інституту соціології на сесії загальних зборів відділення історії, філософії та права НАН України. URL: https://www.facebook.com/InstituteofSociology?locale=ru_RU (дата звернення: 29.10.2025).
8. Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз : національна доповідь / редкол. С.І. Пирожков та ін. Київ, 2022. 552 с.
9. Соціологічна група «Рейтинг». Наскільки згуртовані українці? URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/cohesion_apr2025.html (дата звернення: 29.08.2025).
10. Global risks 2013. Eight Edition. World Economic Forum. 2013. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2013.pdf (дата звернення: 01.09.2025).
11. Національне опитування в Україні (Міжнародний республіканський інститут, липень 2025). URL: <https://www.ratinggroup.ua/news/iri-national-jul2025> (дата звернення: 28.08.2025).
12. Концептуальні засади національної стійкості та державна політика врегулювання воєнно-політичних конфліктів : колективна монографія / за заг. ред. Г.П. Ситника. Київ : Академпрес, 2024. 358 с.
13. Європейське майбутнє очима українців: відбудова, довкілля, енергетика. URL: <https://www.ratinggroup.ua/news/eurorecovery-sep2024> (дата звернення: 28.08.2025).
14. Указ Президента України № 478/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4792021-40181> (дата звернення: 28.10.2025).
15. Назаров М.С., Лимонько А.О. Огляд державної політики України щодо забезпечення стійкості на рівні регіонів та територіальних громад. *Політикус*. 2024. Вип. 4. С. 78–82.
16. Назаров М.С. Соціальна стійкість як ресурс для післявоєнного відновлення територіальних громад в Україні. *Політикус*. 2023. Вип. 3. С. 35–38.
17. Дослідження КМІС. Ставлення до уряду національної єдності. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1560&page=1> (дата звернення: 01.11.2025).
18. Допомога країн-партнерів Україні під час війни. URL: <https://uaqa.com.ua/q&a/yak-ukraini-dopomahaiut-krainy-partnery-pid-chas-viyny/> (дата звернення: 01.11.2025).

REFERENCES:

1. Pyrozhkov, S.I., Bozhok, Ye.V., & Khamitov, N.V. (2021). Natsionalna stiikist (rezylientnist) krainy: stratehiia i taktyka vyperedzhennia hibrydnykh zahroz [National Resilience of the Country: Strategy and Tactics of Countering Hybrid Threats]. *Visnyk NAN Ukrainy*, (8), 74–82. [in Ukrainian].
2. Reznikova, O.O. (2018). Formuvannia stiikosti derzhavy: vysnovky dlia Ukrainy [Formation of State Resilience: Lessons for Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filos.-politoloh. studii*, (20), 193–199. [in Ukrainian].
3. Leshchukh, I.V. (2024). Evoliutsiia teoretychnykh pidkhodiv do doslidzhennia sotsialno-ekonomichnoi rezylientnosti krainy ta rehioniv v umovakh nestabilnosti [Evolution of Theoretical Approaches to Studying the Socio-Economic Resilience of the Country and Regions under Instability]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (61). [in Ukrainian].
4. Khoma, N.M. (2024). Natsionalna stiikist: zmist ta stratehiia zabezpechennia v umovakh viiny ta povoiennoho vidnovlennia [National Resilience: Content and Strategy of Ensuring It during War and Postwar Recovery]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia: Istoriia. Politolohiia*, (38), 119–128. [in Ukrainian].
5. Nazarov, M.S. (2020). Natsionalna stiikist Ukrainy: vid kontseptualnykh zasad do praktychnoi realizatsii [National Resilience of Ukraine: From Conceptual Principles to Practical Implementation]. *Politykus: Naukovyi zhurnal*, (2), 64–70. [in Ukrainian].

6. President of Ukraine. (2021). Ukaz Prezydenta Ukrainy № 478/2021 «Pro zaprovadzhennia natsionalnoi systemy stiikosti» [Decree of the President of Ukraine No. 478/2021 «On the Introduction of the National Resilience System»]. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/4792021-40181> [in Ukrainian].
7. Instytut sotsiologii NAN Ukrainy. (2025, October 29). Vystup dyrektora Instytutu sotsiologii na sesii zahalnykh zboriv NAN Ukrainy [Speech of the Director of the Institute of Sociology at the NASU General Assembly]. Retrieved from https://www.facebook.com/InstituteofSociology?locale=ru_RU [in Ukrainian].
8. Pyrozhkov, S.I., Maiboroda, O.M., Khamitov, N.V., Holovakha, Ye.I., Dembitskyi, S.S., Smolii, V.A., Skrypniuk, O.V., & Stoyetskyi, S.V. (Eds.). (2022). Natsionalna stiikist Ukrainy: stratehiia vidpovid na vyklyky ta vyperedzhennia hibrydnykh zahroz: natsionalna dopovid [National Resilience of Ukraine: Strategy of Response to Challenges and Prevention of Hybrid Threats: National Report]. Kyiv: Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy. [in Ukrainian].
9. Sotsiologichna hrupa «Reitynh» (2025, August 29). Naskilky zhurtovani ukraintsi? [How United Are Ukrainians?]. Retrieved from https://ratinggroup.ua/research/ukraine/cohesion_apr2025.html [in Ukrainian].
10. World Economic Forum. (2013). Global Risks 2013 (8th ed.). Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2013.pdf [in Ukrainian].
11. International Republican Institute. (2025, July). Natsionalne opytuvannia v Ukraini [National Survey in Ukraine]. Retrieved from <https://www.ratinggroup.ua/news/iri-national-jul2025> [in Ukrainian].
12. Sytnyk, H.P. (ed.). (2024). Kontseptualni zasady natsionalnoi stiikosti ta derzhavna polityka vrehuliuvannia voienno-politychnykh konfliktiv: kolektyvna monohrafiia [Conceptual Principles of National Resilience and State Policy of Managing Military-Political Conflicts: Collective Monograph]. Kyiv: Akadempres. [in Ukrainian].
13. Sotsiologichna hrupa «Reitynh» (2024, September 28). Yevropeiske maibutnie ochyma ukraintsi: vidbudova, dovkillia, enerhetyka [Europe's Future through the Eyes of Ukrainians: Recovery, Environment, Energy]. Retrieved from <https://www.ratinggroup.ua/news/eurorecovery-sep2024> [in Ukrainian].
14. President of Ukraine. (2021, October 28). Ukaz Prezydenta Ukrainy № 478/2021 «Pro zaprovadzhennianatsionalnoisystemystiikosti» [Decree of the President of Ukraine No. 478/2021 «On the Introduction of the National Resilience System»]. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/4792021-40181> [in Ukrainian].
15. Nazarov, M.S., & Lymonko, A.O. (2024). Ohliad derzhavnoi polityky Ukrainy shchodo zabezpechennia stiikosti na rivni rehioniv ta terytorialnykh hromad [Review of Ukraine's State Policy on Ensuring Resilience at the Level of Regions and Territorial Communities]. Politykus, (4), 78–82. [in Ukrainian].
16. Nazarov, M. . (2023). Sotsialna stiikist yak resurs dlia pisliavoiennoho vidnovlennia terytorialnykh hromad v Ukraini [Social Resilience as a Resource for Postwar Recovery of Territorial Communities in Ukraine]. Politykus, (3), 35–38. [in Ukrainian].
17. Kyiv International Institute of Sociology (KIIS). (2025, November 1). Doslidzhennia: Stavlennia do uriadu natsionalnoi yednosti [Survey: Attitudes toward the Government of National Unity]. Retrieved from <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1560&page=1> [in Ukrainian].
18. UAQA. (2025, November 1). Dopomoha krain-partneriv Ukraini pid chas viiny [Assistance of Partner Countries to Ukraine during the War]. Retrieved from <https://uaqa.com.ua/q&a/yak-ukraini-dopomahaiut-krainy-partnery-pid-chas-viyny/> [in Ukrainian].

